

ÅSE CLASSON HAR ORDET

Det finns inget enkelt svar på vilken service ett lokalsamhälle behöver och hur lösningen för detta ska se ut.

Varje bygd är unik, människorna, föreningarna och företagen har olika behov utifrån hur olika bygders förutsättningar ser ut.

Geografi - hur tätortsnära bygden är, hur åldersstrukturen och näringslivsstrukturen ser ut är faktorer som har betydelse.

I projektet "service i samverkan" ville vi jobba med samverkande processer för att lokalsamhällen och kommuner skulle identifiera vilket servicebehov som finns.

Arbetet i de 6 regionerna, de 11 kommunerna och de många bygderna har gett oss mycket kunskaper och insikter.

Många inblandade människor har bidragit i det omfattande arbetet och det är nu dags att knyta ihop säcken.

Vid en avslutande konferens samlades 86 personer för att diskutera och sprida de erfarenheter vi fått i projektet. Det blev en givande dag med ett brett spann av deltagare från lokalsamhället, kommuner, regioner och myndigheter. Även landsbygdsministrarnas statssekreterare deltog.

I projektets avslutande fas kommer vi att sammanställa de erfarenheter vi har och hoppas på att detta ska kunna inspirera fler kommuner och lokalsamhällen som vill starta processer för serviceutveckling lokalt.

Vi lever i en spännande tid då nya digitala lösningar växer fram, obemannade butiker startar, vi träffar läkare via appar, nya lösningar som kopplar samman livsmedelsproducenter och konsumenter utan mellanhänder växer fram, vi ser möjlighet att producera mer lokalt, vi

skapar nya näringar, vi vill leva och resa mer hållbart. För att denna utveckling ska ta fart ytterligare så krävs såklart fortsatt utbyggnad av service- och infrastruktur där fiber många gånger är en grundförutsättning.

Det har aldrig varit så gynnsamt och funnits så många strategier som direkt har betydelse för landsbygdens utveckling

Det är nu en viktig fråga för oss inom Hela Sverige ska Leva att fundera över hur vi ska förvalta det resultat som projektet gett och hur vi ska jobba vidare med servicefrågan som är så viktig för våra olika lokalsamhällen.

Åse Classon
Ordförande Hela Sverige Ska Leva

I det här nyhetsbrevet från Service i samverkan besöker vi kommunerna Norrköping och Älmhult.

Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling: Europa investerar i landsbygdsområden

EWA CARLGREN NILSSON

Projektkoordinator
Service i samverkan

Nu närmar vi oss slutet i projektet Service i samverkan och det har hänt mycket i kommunerna under dessa två år. Vi har haft flera hundratals träffar med lokala utvecklingsgrupper, boende och verksamma på landsbygden i våra 11 deltagande kommuner och dessa har resulterat i en mängd idéer och förslag som vi lämnar som ”skörd” till kommunerna och regionerna i våra län. Vår sista processledarträff handlade om denna ”skörd” och vi kan konstatera att vi har många lärdomar som vi efter projektets slut kan sprida till alla intresserade kommuner och regioner i Sverige.

Den 16 oktober inbjöd vi till en spridningskonferens för att informera om dessa lärdomar och under konferensen delgavs flera olika medverkandes syn på framtidens service.

Dagen inleddes med ett samtal om hur framtidens service kan se ut mellan representanter från olika politiska nivåer och den lokala nivån. Samtalet mellan Jan Owe-Larsson från Region Östergötland, Lars-Ove Johansson från Ljungby kommun och Monica Marklund från Skellefteå utvecklingsråd leddes av Åse Claesson. Därefter medverkade Lars Wikström från Tillväxtverket under temat ”Utan service inga företag. Utan företag ingen service”.

Efter en lunch, fylld med många intressanta samtal, gav Per Callenberg, statssekreterare hos landsbygdsminister Jennie Nilsson, regeringens syn på service i framtiden.

Lars Wikström, Tillväxtverket

Gustaf Rehnström från Sveriges Kommuner och Landsting förde därefter en dialog med politiker och tjänstemän från de deltagande kommunerna beträffande ”Utmaningar och framgångsfaktorer om hur man bygger hållbara samarbeten, och reflektioner från de elva kommunerna i projektet”.

Processledarna Sigrid Larsson, Älvdalens kommun och Åke Sandklef, Flen och Vingåkers kommuner presenterade en sammanfattning av ”Lärdomar inför framtiden” och under den förlängda kafferasten gavs deltagarna möjlighet att diskutera med processledarna samt politiker och tjänstemän från de elva kommunerna.

Innan konferensen avslutades summerade Åse Claesson det som kommit fram under dagen med många intressanta inslag av deltagarna.

Åke Sandklef och Sigrid Larsson, processledare

Höstbild på landsbygden.
Foto: Ingela Granqvist

INGELA GRANQVIST

Landsbygdsutvecklare
Norrköpings kommun

Hur arbetar ni idag med service på landsbygden i Norrköpings kommun?

Norrköping har olika styrande dokument för landsbygdsfrågor i form av inriktningsdokument för landsbygdspolitiken, översiktsplan för landsbygd och varuförsörjningsplan. Sedan drygt 10 år finns det en heltidsanställd landsbygdsutvecklare på kommunstyrelsens kansli.

Landsbygdsutvecklaren arrangerar regelbundet Landsbygdsforum för att lyfta aktuella frågor med byalag, föreningar och näringsidkare i samverkan med andra aktörer.

Vi har under en lång tid arbetat med samverkan på olika sätt, exempelvis genom landsbygdsutvecklare och landsbygdspolitiskt råd.

Kommunstyrelsen har 2019 ersatt rådet med en "beredning för områdes- och landsbygdsfrågor", bestående av representanter från alla partier.

Norrköpings kontaktcenter hanterar praktiska frågor och allmänna problem som skickas till kommunen – oavsett geografiskt läge. Utvecklings- och strategiska frågor hanteras på annat sätt.

Vilka har ni dialog med när det gäller service på landsbygden?

Byalag och föreningar samt representanter från livsmedelsbutiker på landsbygden och i utpekade serviceorter. En del möten har skett tillsammans med kommunala representanter.

Ingela Granqvist, landsbygdsutvecklare
Norrköpings kommun. Foto: Privat

DET HÄR ÄR NORRKÖPING.

Antal invånare:	141 676 (18-12-31)
Befolkningstäthet:	1 495 km ²
Yta:	94,8 invånare per /km ²
Andel som bor utanför tätort:	28,2 %
Politisk majoritet:	S+L+C+KD

NYHETSREV 6. SERVICE I SAMVERKAN NOVEMBER 2019

Hur ser er medverkan ut i projektet?

Projektet har inneburit många möten med invånare, företagare, föreningar, tjänstepersoner och politiker. Längsta avstånd är 30 km till närmaste serviceort. De flesta landsbygdsbor har en relativt kort restid till kommersiell service i de tätorter som ligger strategiskt placerade i alla väderstreck från centralorten.

Det som skiljer Norrköpings kommun åt från övriga kommuner i projektet är att, på grund av närheten till dessa tätorter i princip inte finns någon kommersiell service alls på landsbygderna (i kommunens allra yttersta områden).

De byar som vi träffat i projektet har ingen service alls (eller en obemannad bensinstation strax utanför byn). En av orterna har en sommaröppen butik och sommaröppna restauranger. I övrigt inget.

Hur ser förväntningarna ut på resultatet i "Service i samverkan"?

Vid projektets dialogmöten har behov av en ny samverkansmodell lyfts fram. Samverkansformen tar hänsyn till att våra landsbygder har väldigt olika förutsättningar. Tanken är att initiativ och behov definieras av det lokala - medan det offentliga stöttar, lotsar och öppnar dörrar.

Det offentliga föreslås jobba mer med specifika projekt, exempelvis utveckling av bostäder med variation i upplåtelseform.

Norrköpings kommun arbetar vidare med digitala lösningar och samverkansmodellen – utan stöd från projektets medfinansiering. Politiken är positiv till detta, men det är en långsam förankringsfråga inom nuvarande budget.

Service i skärgården.
Foto: Ingela Granqvist

Linnés Råshult i höstlig skrud
Foto: Almhults kommun

ELIZABETH PELTOLA Kommunstyrelsens ordförande Älmhults kommun

Hur arbetar ni idag med service på landsbygden i er kommun?

I vår översiktsplan har vi ett avsnitt som handlar om vilken service man kan förvänta sig i de olika delarna av kommunen. Då handlar det främst om den kommunala servicen, men den är en förutsättning för att kunna bo kvar eller flytta till platsen. Det viktigt att kommunen tydligt talar om sin ambition angående servicen.

Vi arbetar också med nya aktörer om att utveckla våra filialbibliotek så att öppettiderna kan bli bättre. Lanthandeln är en naturlig mötesplats där vi gärna ser att mycket service samlas och där passar biblioteken bra. Även andra mötesplatser är aktuella för filialbibliotek.

Vi har i dagsläget två lanthandlare i kommunen och där finns ett bra samarbete med kommunen för att ge dem möjligheter att utveckla sin service.

Vilka har ni dialog med idag när det gäller service på landsbygden?

Vi har i nuläget inget återkommande forum för dialog men vi har i arbetet med översiktsplanen haft flertal möten i alla mindre orter i kommunen.

Sedan några år har vi också sk skötselavtal där vi med de lokala byråden tecknar avtal om skötsel av t ex badplatser. Det har skett regelbundna möten kring dessa avtal.

Elizabeth Peltola Kommunstyrelsens ordförande
Älmhults kommun. Foto: Henrik Palmberg

DET HÄR ÄR ÄLMHULT.

Antal invånare:	17 568 (2018-12-31)
Yta:	891 km ²
Befolkningstäthet:	19 invånare/km ²
Andel som bor utanför tätort:	40 %
Politisk majoritet:	C, M, KD och L

NYHETSREV 6. SERVICE I SAMVERKAN NOVEMBER 2019

Dialog med näringslivet på de olika orterna sker också genom frukostmöten där företag i hela kommunen bjuds in alternativt frukostmöten för företagen på respektive ort.

Utöver detta finns andra forum som kommunala pensionsårsråd och tillgänglighetsråd för dialog kring aktuella frågor.

Hur ser er medverkan ut i projektet?

Från kommunens sida har kommunstyrelsens ordförande, oppositionsrådet och fullmäktiges ordförande deltagit från politisk sida. Detta har varit viktigt för att få en tydlig politisk förankring.

Som tjänstemän har destinationsutvecklare och fritidschef varit delaktiga. Fritidschefen har under projektets gång deltagit vid flera möten i orterna för att diskutera skötselavtal

Hur ser förväntningarna på resultatet ut?

Det viktigaste resultatet av projektet är att vi beslutat och påbörjat arbetet med att formalisera ett forum för dialog mellan kommunen och de lokala byråden.

Två möten för att hämta mer konkreta förslag till upplägget har redan genomförts.

Vi har sett att det inte räcker att ha dialog-möten när det är aktuella frågor (som t ex översiktsplan) som ska diskuteras utan vi behöver träffas regelbundet för att skapa ett gott samarbetsklimat för att skapa goda förutsättningar för utveckling i hela kommunen.

Mötena under projektiden har väckt många nya och intressanta idéer som vi hoppas att vi gemensamt kan arbeta vidare med!

Älmhults kommunhus med Linné-statyn
Foto: Älmhults kommun

Wordcafé i Virestad
Foto: Siv Lindén

SIV LINDÉN Processledare Älmhults kommun

Varför arbetar du med pilotprojektet Service i samverkan i Älmhults kommun?

Det är så roligt för när jag blev erbjuden att jobba med Service i samverkan i Älmhults kommun så kände jag mig förflyttad tillbaka till 70/80 talet då det genomfördes ett projekt i Sverige med åtta kommuner. Kultur i boendemiljö – Gemenskap mellan generationer. Underifrånperspektiv och förändringsarbete. Nu ligger fokus på service, men frågorna blir de samma. Hur få en attraktiv landsbygd för boende, näringslivet och besökare?

Ur en demokratisynpunkt är det viktigt att fånga upp behoven lokalt och sen kommunicera med kommunen, regionen och länsstyrelsen samt vad man själv kan bidra med på orten.

Hur går arbetet i Älmhults kommun?

När projektet Service i samverkan startade i Älmhults kommun hade man precis blivit utsedd till årets Tillväxtkommun. En del av nomineringen löd "I en region präglad av tillverkning sticker Älmhult ut med ett starkt näringsliv inom tjänsteproduktion samt kulturella och kreativa näringar. Genom strategiska satsningar på byggande, centrumutveckling och platsvarumärke har Älmhult stärkt sin position som attraktiv boendekommun utanför de större tillväxtregionerna".

Kunde detta vara anledning till att det var svårt att komma ut till de lokala grupperna? Nej, så småningom visade det sig att det fanns många engagerade grupper som ville diskutera service i sin bygd.

Lokala skötselavtal har skapats med de mindre tätorterna som innefattar exempelvis överenskommen skötselnivå på offentliga grönytor och badplatser tillsammans med lokala föreningar.

Siv Lindén, processledare i Älmhults kommun.
Foto: Privat

NYHETSBREV 6. SERVICE I SAMVERKAN NOVEMBER 2019

På de två första träffarna var Fritidschefen och Parkförvaltningens chef med och presenterade detta i Hallaryd och Delary. De övriga orter som genomfördes World Café på var Eneryda, Pjätteryd, Göteryd och Virestad. Den första träffen har annonserats i tidningen Smålandningen på kommunens sida. Denna delas ut som gratis veckoblad till alla hushåll. Sockenråden har oftast fått med träffarna i sina nyhetsbrev och länsavdelningen Hela Sverige Kronoberg har lagt ut träffarna på hemsida och sociala medier. Detta har medfört att träffarna har varit välbesökta och 150 personer deltagit.

Vid dessa träffar har processledaren följt en mall av frågor, metoden kallar vi för World Café. Mycket engagerade diskussioner om den nuvarande servicen och vad som behövs för att kunna bo och verka som företag på orten har ibland resulterat i nya idéer och arbetsgrupper bildats.

En kartläggning om vad som skett tidigare och som blivit lyckosamt eller misslyckande har även genomförts. ”Skörden” – och resultatet har skickats ut till alla deltagarna via e-post och Post Nord. Destinationsutvecklaren har deltagit vilket varit mycket värdefullt.

Processledaren har även träffat den lokala styrelsen i Liatorp och Härlunda. I Härlunda intresseförening hade man redan kartlagt vilka behov man ville utveckla med handelsboden som nav. Under projektiden har man bildat lokalt utvecklingsbolag med särskild vinstutdelningsbegränsning. Man har erhållit medel från Tillväxtverket för att göra en förstudie av alla planer, idéer och investeringar som man vill utveckla i bygden. Två uppföljande träffar i Delary för Västra delen och Härlunda för Östra delen där kommunalråden Elizabeth Peltola och Eva Marie Ballovarre medverkade. Fokus var att föra en dialog om hur en framtida samverkansplattform kunde utformas.

Hur ser förväntningarna ut inför hösten?

Att de föreslagna investeringarna för lokala servicelösningar genomförs samt att förverkliga alla kreativa förslag i en samverkansmodell.

Träff i Pjätteryds Bygdegård.
Foto: Siv Lidén

ÅSA DAHLSTRÖM

En av två ordförandena
Hela Sverige ska leva Kronoberg

Varför är ni med i pilotprojektet Service i samverkan?

Vi blev inspirerade av ett pilotprojekt om servicepunkter som gjordes i Hela Sverige ska levast regi. När Linnéuniversitetet i Växjö startade en kurs i Uthållig Regional Utveckling gick vår andre ordförande Gunnar Petersson den kursen och i samband med den var det två områden i Ljungby och Älmhult som man arbetade med.

Vi såg hur de här kunskaperna skulle kunna komma till pass i det här projektet och att det skulle kunna lyftas från ett ideellt arbete som oftast inte får den effekt man önskar till ett arbete där man verkligen får resurser i form av tid att arbeta seriöst med att utveckla de olika byarna i kommunerna. Genom projektet skulle vi också få tillgång till den samlade djupa kunskapen i projektet och för att senare sprida det vidare till övriga kommuner i länet.

Jag har varit delaktig i arbetet i Älmhults kommun och varit med på de flesta mötena med både kommunen och byarna. I Älmhult påbörjades arbetet med att ta fram underlag för den nya översiktsplanen 2014 och den har också varit tänkt att ligga till grund för arbetet med serviceprojektet då den har med alla byarna.

Nu har vi kommit till vägs ände och det är dags att knyta ihop säcken. Hur arbetet med service ska fortsätta framöver är en viktig fråga och jag hoppas på att vi får ett bra svar på den och att vi kan arbeta vidare utifrån de resultat som det här projektet levererar.

Hur har ni arbetat med service på landsbygden tidigare?

2011 påbörjades planerna om en Kugghjulsgala på Residenset i Växjö. Ursprungligen var det tänkt som en gala för medlemsföreningarna i Hela Sverige ska leva som Årets landsbygdsförening, men den utökades med två kategorier, Årets lantbrukare och Årets lantbrukare där länsstyrelsen och LRF är med och väljer ut kandidater. 2013 hölls första galan och 2015 infördes

ytterligare en kategori Årets unga landsbygds-entreprenör som utses av Nätverket Hjälp. Kugghjulsgalan är en gala som uppmuntrar eldsjälarna, de som är landsbygdens kugghjul, till att fortsätta utvecklas och växa. Galan är en succé och vi hoppas att vi kan fortsätta samarbetet med länsstyrelsen och övriga organisationer i många år framöver.

Vi har haft ett lanthandelsprojekt och det har ju gett ett gott resultat. En positiv utveckling, men som också har krävt mycket ideellt arbete från den lokala föreningen.

Vi har också haft möjlighet att hjälpa en förening som har startat friskola.

Kronoberg är ett av de län där det fortfarande anordnas Landsbygdens dag.

Vi har ett nyhetsblad, Kronbladet, som vi använder för att sprida information och även här är det viktigt att ha en levande kontakt med våra medlemsföreningar för att få fram de goda exemplen som vi vill dela med oss av.

Åsa Dahlström, En av två ordförandena
Hela Sverige ska leva Kronoberg. Foto: Privat

NYHETSREV 6. SERVICE I SAMVERKAN NOVEMBER 2019

Vad har ni för förväntningar på projektet?

Våra förväntningar är att vi i länsavdelningen aktivt ska kunna ta del av det arbetet och den kompetens som skapats för att föra den vidare till våra andra kommuner.

Vilka andra frågor arbetar ni med nu?

I dag är det många som inte har tid att arbeta i alla föreningar som pockar på engagemang och att någon ska avsätta ideell tid, för att hjälpa andra föreningar att skapa ekonomiska förutsättningar för deras bygds utveckling, kräver eldsjäl. För att få mer individuella resurser i styrelsen och för att täcka upp och bredda vårt kontaktnät med föreningarna har vi ändrat stadgarna och utökat vår styrelse till 12 personer. Där ska då minst en medlemsföreningsrepresentant från varje kommun få möjlighet att vara med att påverka och driva vårt arbete i länsavdelningen. Utan de kontakterna är det svårt att känna av och få fram information om vad som händer ute i föreningarna. Vi har i samband med detta påbörjat ett organisationsarbete tillsammans med Richard Granberg som arbetar med ett projekt som det här men då nationellt så han kan arbeta med alla länsavdelningar inom Hela Sverige ska leva.

För oss är det viktigt att vi har en bra kontakt med våra föreningar och att vi kan förmedla rätt information till dem när det är aktuellt.

Inbjudan till Sockenstugan i Virestad.
Foto: Privat

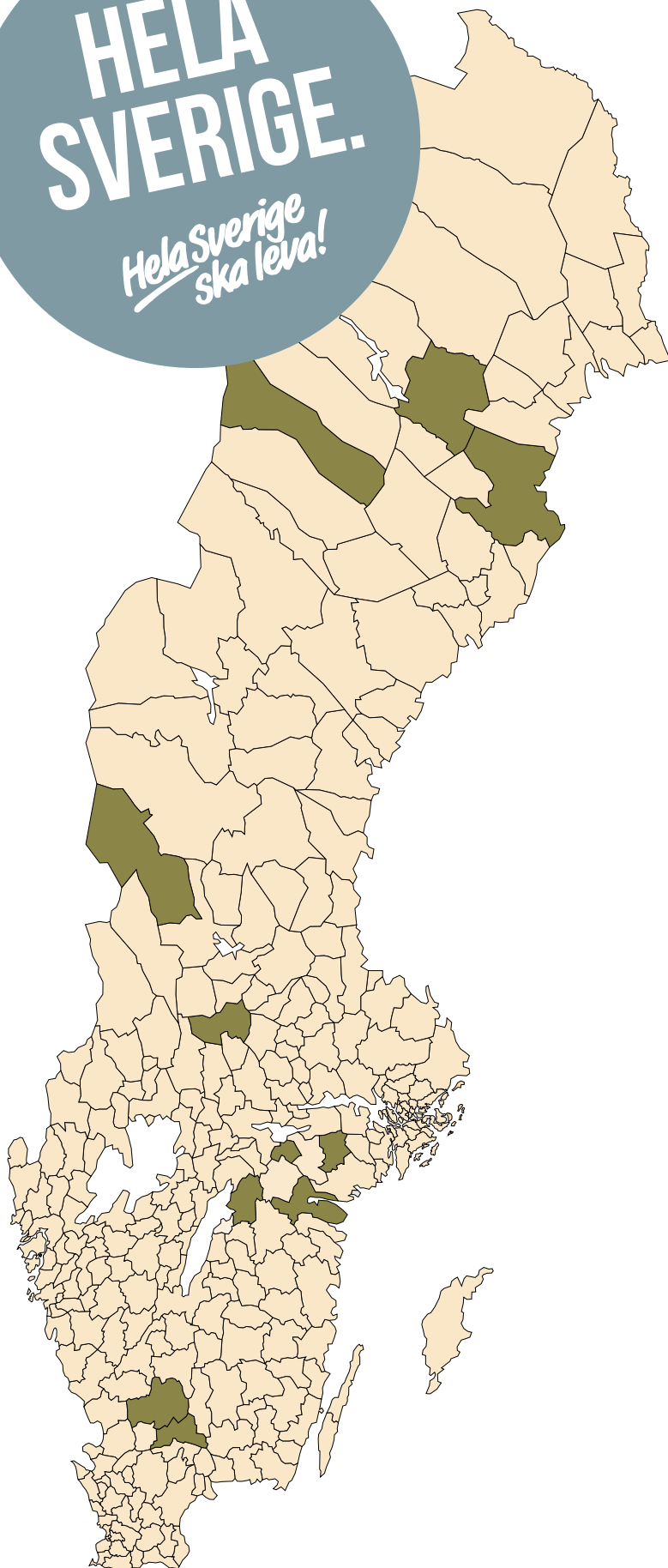
Program Kugghjulsgalan 2019.
Foto: Privat

NYHETSBRÄV 6. SERVICE I SAMVERKAN NOVEMBER 2019

HELA
SVERIGE.

*Hela Sverige
ska leva!*

PROJEKTKOORDINATOR

Ewa Carlgren Nilsson, 070-270 03 60
ewa.carlgren@helasverige.se

LOKALA PROCESSLEDARE

Norrbottn, Arvidsjaurs kommun:

Bertil Degerlund, 070-696 29 52
bertil.degerlund@helasverige.se

Västerbotten, Skellefteå kommun:

Martine Westerlund, 076-763 34 54
martine.westerlund@helasverige.se

Västerbotten, Storums kommun:

Monica Falkner, 070-699 52 27
monica.falkner@helasverige.se

Dalarna, Älvdalens kommun:

Sigrid Larsson, 070-249 05 86
sigrid.larsson@helasverige.se

Dalarna, Ludvika kommun:

Pablo Ravanal, 070-782 90 15
pablo.ravanal@helasverige.se

Sörmland, Flens kommun och Vingåkers kommun:

Åke Peterson-Sandklef, 070-595 80 40
ake.sandklef@helasverige.se

Östergötland, Norrköpings kommun:

Pia Liedholm, 073-664 57 64
pia.liedholm@helasverige.se

Östergötland, Motala kommun:

Ewa Carlgren Nilsson, 070-270 03 60
ewa.carlgren@helasverige.se

Kronobergs län, Ljungby kommun och Älmhults kommun:

Siv Lindén, 070-208 61 43
siv.linden@helasverige.se

HELA SVERIGE SKA LEVA

Stortorget 7, 111 29 Stockholm

Telefon: 010-489 13 50

E-post: info@helasverige.se www.helasverige.se